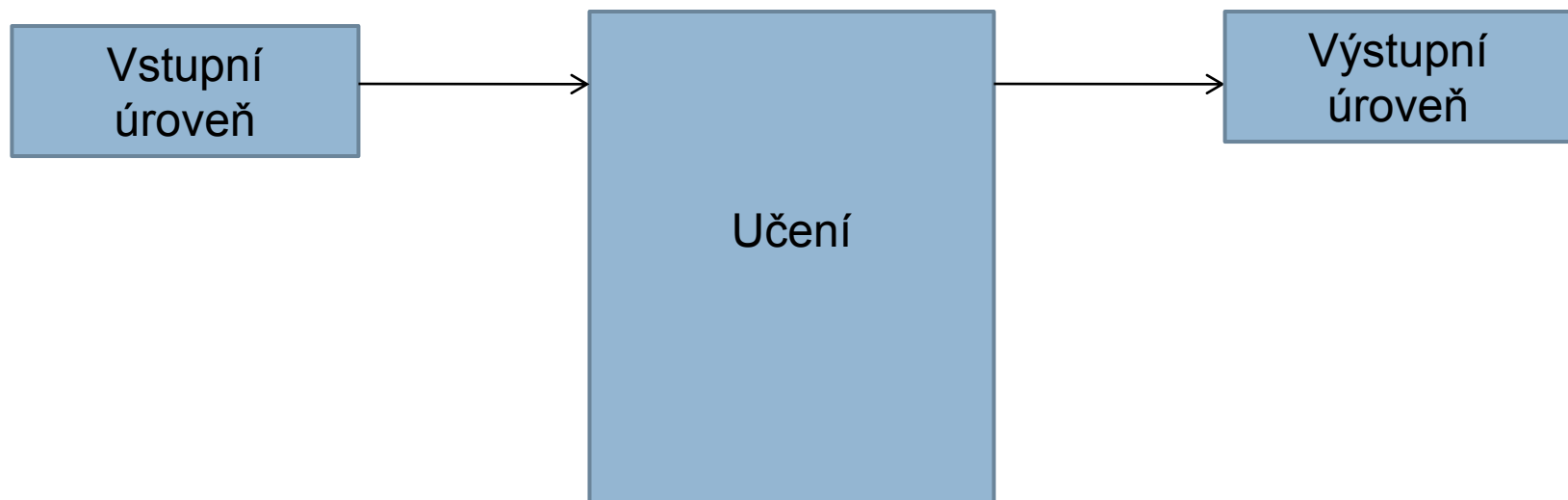

PEDAGOGICKÁ PSYCHOLOGIE

Autoregulace učení

Učení

- Jako **produkt** (*laická představa*)
- Jako **proces** (vlastní jádro problému)
- *Otázka efektivity i výsledků*

Terminologie

- **Součást tématu kompetence k učení (= ví jak se učit?)**
- **učení se vs. řízení vlastního učení**
(Kulič, 1992)
- řízení učení:
  - ▣ *vnější (s pomocí učitele, rodiče, trenéra, lektora)*
    - *(více rozpracováno – vlastně většina historie pedagogiky, psychologie),*
  - ▣ *vnitřní*
    - *Autoregulace; reflexe stylu učení*
      - *Jak poznám, že už něco umím? Jak se to vlastně mám naučit?*

Etické problémy:

„Jsme odpovědní za své vlastní učení, ale je otázkou, jestli všichni mohou být odpovědní za řízení svého učení“

(Candy, 1987, Garrison, 1992)

Autoregulace

V psychologii obecně

- Autoregulace jako součást sebesystému (*sebepojetí, sebehodnocení*)
- Zdroje
  - vnější (*rodiče, učitelé, kamarádi*)
    - Např. sociální srovnávání
  - vnitřní (*vč. tzv. osobnostní autoregulace*)

V psychologii učení

- **autoregulace učení** – aktivita v procesu učení po stránce činnostní, motivační i metakognitivní; stanovuje si cíle, iniciuje a řídí své úsilí a používá specifických strategií s ohledem na kontext učení

Autoregulace - předpoklady

- potencialita každého žáka
- výuka musí umožnit získat dovednost „jak se učit“
- vnější řízení má stimulovat autoregulaci (nebo ji potlačuje)
- v prepubertě rozvoj metakognitivních strategií a reflexe vlastního stylu / strategií / taktik učení
- postupným zdokonalování se žák stává nezávislým na vnějším řízení
- může postupně lépe zvládat své emoce při učení
- postupně aktivní přístup k prostředí pro učení
- rozvoj vázán na rozvoj „já“ (self, sebesystém)
- není ryze individuální proces; utváří se ve spolupráci s druhými (*párové, skupinové, vrstevnické učení... sociální sítě, sdílení...*)
- je to aktivní proces; nelze „předat návod“ který je platný obecně
- rozvíjí se více při souladu s vnějším řízením
- celoživotní proces (*vývojové změny a jejich integrace*)

(Mareš, 1998)

Vztah stylu učení a struktury inteligence dle Gardnera

Převažuje styl

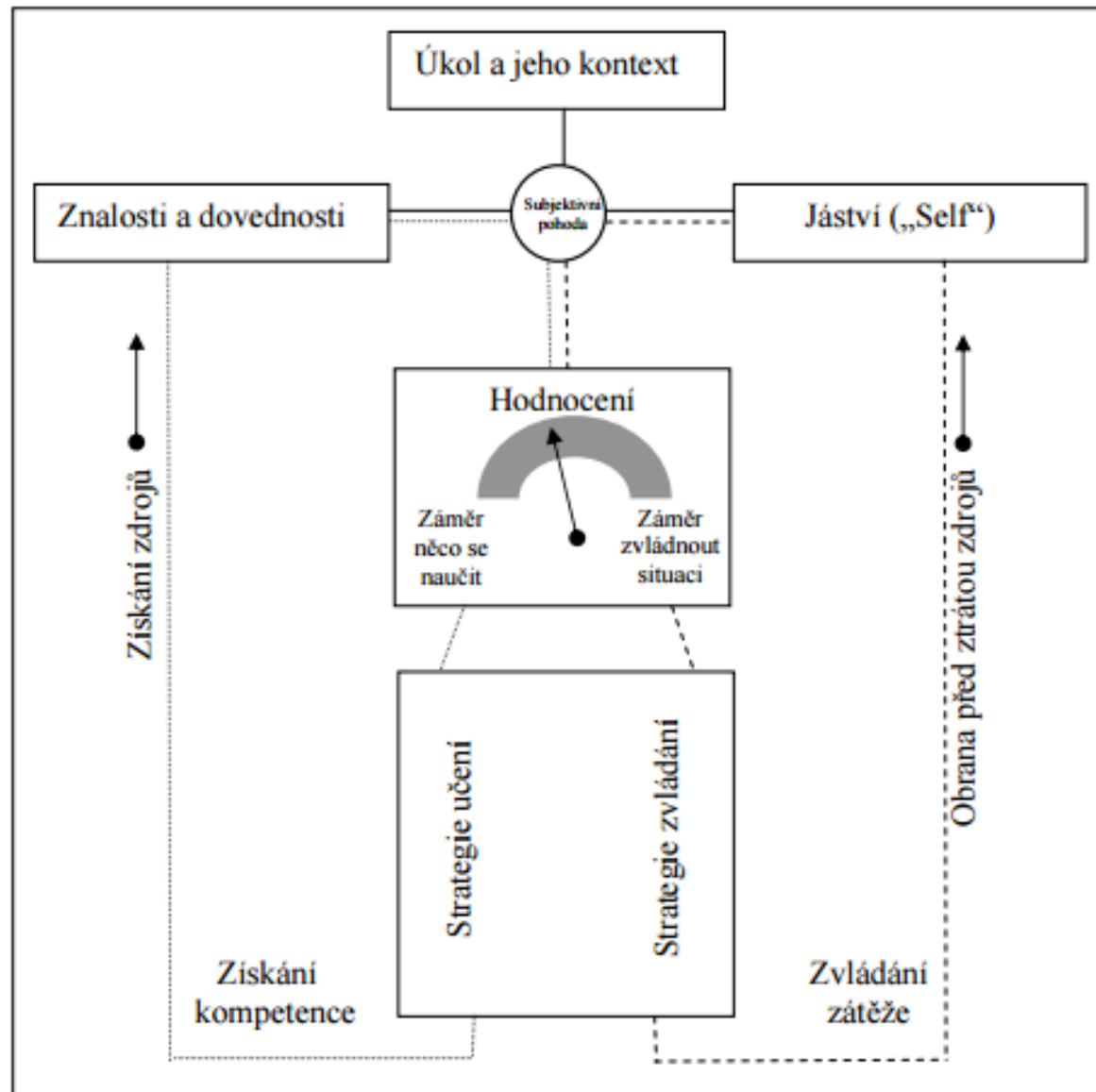
Uvažuje ve

Dávají přednost

Potřebují

jazykový	slov	čtení, psaní, diskuze, slo. hry	knihy, kazety, debata, psaní
logicko- matematický	odvození, dedukce	pokus, otázky, logické hry	objevovat věci a přemýšlet o nich
zrakový, prostorový	představy a zobrazení	navrhování, kreslení, náčrty	video, filmy, zkoumání
psycho-motorický	tělesný pocit/vnímání	fyzický kontakt, gestikul., pohyb	hraní rolí, drama, pohyb, děláni
hudební	rytmus, melodie	zpívání, dupání, tleskání, hudba	zazpívat si, koncerty, apod.
interpersonální	interakce s jinými lidmi	organizování, setkávání, plán.	společenské hry, kluby, apod.
intrapersonální, meta-kognitivní	vlastní nitro	meditace, přemýšlení	vlastní projekty, osobní výběr

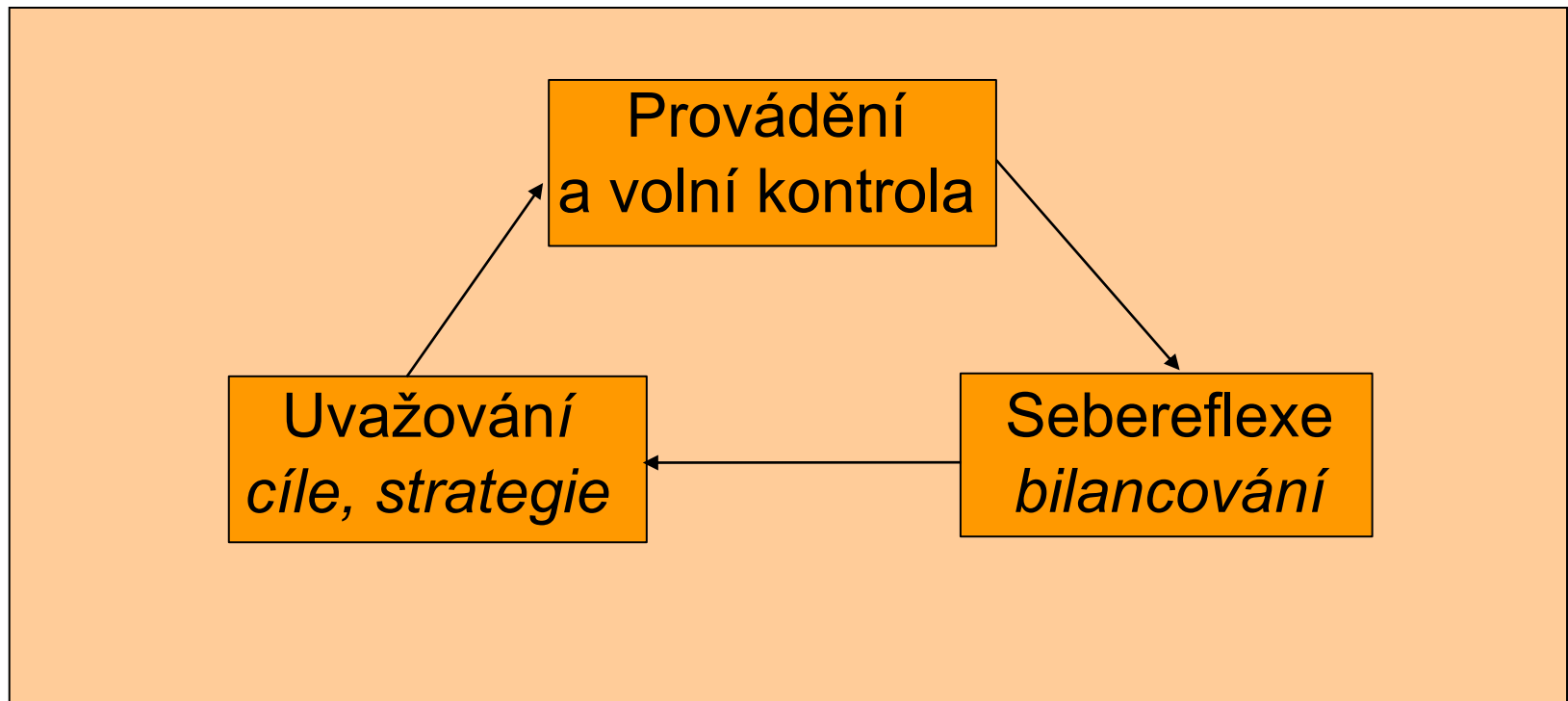
Vztah mezi učením a zvládáním

Obr. 1. Model adaptabilního učení - *model of adaptable learning* (Boekaertsová, 1996b, s. 452-484)

Teorie

- přehled vlivných teorií – Čáp, Mareš, s. 508 (...)
  - ▣ př. teorie cyklických fází (Zimmerman, 1998)

uvažování

(Zimmerman, Schunk)

Začátečníci

- cíle chaotické, nespecifické
- orientace na výkon, výsledek
- nízké self-efficacy
- nezájem

Pokročilí

- cíle hierarchické, specifické i perspektivní
- orientace na proces učení
- dostatečně vysoké self-efficacy
- vnitřní motivace

Autoregulace v praxi

- *provádění a volní kontrola* (Zimmerman, Schunk)

Začátečníci

- mají nejasný plán
- nedůvěřují si, používají sebesnižování
- kontrolují jen výsledky

Pokročilí

- mají jasný plán
- věří si
- kontrolují průběh i výsledky

sebereflexe

(Zimmerman, Schunk)

Začátečníci

- vyhýbají se sebehodnocení
- příčiny úspěchu a neúspěchu hledají ve svých schopnostech (neovl.)
- reagují na sebe (výkon) negativně
- v měnících se podmínkách zmatení

Pokročilí

- snaží se o sebehodnocení
- příčiny úspěchu a neúspěchu hledají v použité strategii (ovlivnitelné)
- reagují na sebe (výkon) pozitivně
- dobrá adaptace i měnícím se prostředím

Výkon a jeho souvislosti

- cíle, které si žák stanovuje a jeho studijní motivace
  - ▣ Zjednodušeně: *Jde mi o pochopení, nebo o minimální počet bodů?*
- *autoregulace*
- výkon (jeho průběh)
  - ▣ Zadání, aktuální stav žáka, těsně předcházející události...
- reflexe výkonu
  - ▣ Npř. aspirační úroveň

Značně ovlivněny i individuálním a sociálním kontextem

Vedení k autoregulaci

- není možný pouhý „nácvik“; nutný rozvoj „já“ (sebesystém)
- zdroje
  - ▣ *sociální (např. sociální facilitace, sociální opora)*
  - ▣ *osobnostní*
  - ▣ *situační (např. zážitek úspěchu)*
- cílený nácvik:
  - ▣ *vyučování strategiím, praktické provádění a. strategií, zpětná vazba o účinnosti a. strategie, monitorování sebe samého, sociální opora, sebereflexe*

Metody

Pod vedení učitele

- verbální instruování (např. přednáška)
- předvedení vzoru (*nápodoba*)
- supervize
- reciproční vyučování (pojd' mi to vysvětlit)
- podpůrné vyučování (opatření 1. úrovně)

S vrstevníky

- vrstevnické učení
- kooperativní učení
- skupinové učení

Využití techniky

- CAL systémy, simulátory...

Pod vedením sebe samého

- sebemonitorovací protokoly
- žákovský deník
- domácí příprava (a její reflexe)
- samostatná praxe

Možnosti při diagnostice – *můžeme sledovat* (=odlišnosti v metodách):

- Kognitivní učební strategie (co dělá)
- Metakognitivní strategie (jak uvažuje o sobě a učivu)
- Strategie vedoucí k poznání sebe samého
- (Sebe)motivační strategie (jak pracuje s motivátory)

*nejlepším výzkumným empirickým postupem je
kombinace kvantitativního a kvalitativního*

Záznamový arch (Lan, 1998)

Kapitola	1	2	3	4	5(...)
Klíčové prvky učiva					
<i>Celkový čas věnovaný učení z textu</i>					
<i>Z toho aktivní učební čas</i>					
<i>Celkový čas věnovaný řešení úloh</i>					
<i>Z toho aktivní učební čas</i>					
<i>Celkový čas věnovaný diskusi o učivu</i>					
<i>Z toho aktivní učební čas</i>					
<i>Celkový čas věnovaný věnovaný učivu ve škole</i>					
<i>Z toho aktivní učební čas</i>					
<i>Celkový učební čas ve všech předchozích formách činnosti</i>					
<i>Z toho aktivní učební čas</i>					
<i>Vnímaná výsledná kompetence</i> <i>(práce s daným prvkem učiva – 1 bod min.; 10 max.)</i>					
Celkový čas a aktivní učební čas					